

Nr 422

Av herr Holmberg m. fl., angående det svenska biståndet till u-länderna.

(Lika lydande med motion nr 310 i Första kammaren)

En effektiv hjälp till utvecklingsländerna är ej endast en fråga om internationell solidaritet utan även ett led i vår strävan efter en fredlig utveckling i världen. Ehuru utvecklingsländernas framtid främst kommer att bero av deras egna insatser, kan dock industriländernas bistånd, om det inriktas väl, bli av stor betydelse.

I samarbete måste vi försöka att genom tekniskt och ekonomiskt bistånd stimulera och stödja de fattiga ländernas egna strävanden till utveckling. Vi måste acceptera den samhällsekonomiska anpassning, som är nödvändig för att i tillräcklig omfattning överföra resurser till u-länderna. Vi motsätter oss den förmätta föreställningen att vi skall lägga egna politiska värderingar till grund för beslut om vilka länders folk vi är beredda att hjälpa. I möjligaste mån bör vi i stället bortse från sådana värderingar och koncentrera oss på de hjälpinsatser, som ger de bästa ekonomiska och sociala resultaten. Vi måste försöka utveckla den teknik och utarbete de hjälpproformer, som bäst är lämpade för det mottagande landets behov.

Riktlinjer för svensk u-hjälp

Moderata samlingspartiet anser det ytterst angeläget att kraftansträngningar görs för att öka biståndet till u-länderna. Om den hittillsvarande svenska u-hjälpen skall kunna ökas i önskvärd omfattning måste samhällsekonomiskt utrymme härför skapas. Det är våra egna ekonomiska resurser som ger oss möjlighet att hjälpa de fattiga länderna. En resursskapande ekonomisk politik är bästa garantin för att den svenska u-hjälpen snabbt skall kunna höjas. Skall våra ansträngningar att bistå de underutvecklade länderna ge bästa möjliga resultat måste vi anlägga en helhetssyn på u-landshjälpen. Vid sidan av ett växande statligt bistånd är ökade insatser från näringslivet och enskild hjälpverksamhet självklara önskemål. Helhetssynen måste — utöver det direkta statliga stödet över budgeten — också omfatta åtgärder på det handelspolitiska området, näringslivets investeringar, missionens och de humanitära organisationernas bidrag och inte minst samordningen av alla dessa insatser. Missionens och övrigt enskilt humanitärt hjälparbete har med knappa resurser nått utomordentliga resultat. Vi anser det därför angeläget att de erfarenheter som samlats i denna verksamhet tillvaratas på ett bättre sätt än hitintills. Stödet åt missionens och de humanitära organisationernas arbete i utvecklingsländerna bör förbättras. Möjligheterna att införa icke villkorsbundna statsbidrag bör prövas.

Samordnad svensk u-hjälp

Eftersom våra ekonomiska resurser är knappa råder det en konkurrens mellan olika sätt att använda våra tillgångar. Det finns starka skäl som talar till förmån för u-landshjälp men också starka skäl som talar för en satsning på många andra områden.

Även i ett rikt land som vårt räcker inte de resurser som med skattemedel kan ställas till förfogande till att täcka alla de behov av offentliga insatser som gör sig gällande. En avvägning måste därför ske. Det är därför rimligt att tänka sig att ökningarna i u-landshjälp sker successivt och inpassas i det ökande utrymme för statsutgifter som ekonomisk tillväxt ger. Svårigheterna att snabbt öka det offentliga biståndet gör det angeläget att även lita till en resursöverföring via lån och direkta privata investeringar.

Att det offentliga biståndet intar en central plats i hjälparbetet står klart. Mindre känt är att ca 43 procent av det totala svenska kapitalflödet till u-länderna 1967 kom från privata källor. På senare tid har förståelsen för de privata investeringarnas utvecklingsfrämjande effekt ökat. Från u-ländernas synpunkt är det investeringens ändamål, villkor och det antal arbetstillfällen och försörjningsmöjligheter som den skapar, som är det väsentliga. För dessa länder är det av central betydelse att kapitalimporten, offentlig och privat, tillväxer. Direkta företagsinvesteringar i u-länderna har den viktiga fördelen att de utgör kapitaltillskott, som inte ökar ländernas skuldbörda.

Företagsinvesteringarnas betydelse för de fattiga ländernas industriella uppbyggnad kan jämföras med den lokaliseringspolitik vi bedriver i vårt eget land.

Vi anger här en plan för den offentliga bistandsverksamhetens stegring för perioden fram till 1974, då det statliga utvecklingsbiståndet enligt vår mening skall uppgå till en procent av bruttonationalprodukten. I enlighet med vår totalsyn på ut-

Plan för uppnående av 1 %-målet i början av 1970-talet

	BNP (1969 och framåt årlig ökningstakt 4 %)	Offentligt bistånd (år- lig ökning 25 % från 1967 i mkr.)	Offentligt bistånd i % av BNP	Privat kapi- talflöde (år- lig ökning 25 % från 1967 i mkr.)	Privat kapital- flöde i % av BNP	Totalt resurs- flöde	Totalt resurs- flöde i % av BNP
1966 ¹⁾	124 000	340	0,27	265 ²⁾	0,21	605	0,49
1967	133 000	405	0,30	300 ²⁾	0,23	705	0,53
1968	141 000	505	0,36	375	0,27	880	0,62
1969	147 000	635	0,43	470	0,32	1 105	0,75
1970	153 000	795	0,52	585	0,38	1 380	0,90
1971	159 000	990	0,62	730	0,46	1 720	1,08
1972	165 000	1 240	0,75	915	0,55	2 150	1,30
1973	172 000	1 550	0,90	1 145	0,67	2 690	1,74
1974	179 000	1 935	1,08	1 430	0,80	3 365	1,88

1) avser budgetåret 1966/67 o. s. v.

2) Internationell statistik (DAC).

vecklingsbiståndet har vi även velat ange hur de totala svenska biståndsinsatserna borde kunna ökas. För detta krävs emellertid inte endast en ökning av det statliga bidraget, som utgår av skattemedel, utan också mer målmedvetna åtgärder än hittills i syfte att stimulera det svenska näringslivets insatser i u-länderna. Förslag här- om framföres i avsnittet samarbete stat—näringsliv.

Såsom framgår av vår plan för utvecklingsbiståndets utveckling förordar vi att biståndet skall växa med 25 procent per år. I de planeringsramar för SIDA:s verksamhet under de kommande tre åren, som ingår i statsverkspropositionen, utgår inte departementschefen från en 25-procentig tillväxt utan använder sig av ett s. k. minimibelopp, d. v. s. att anslagshöjningen varje budgetår i kronor räknat blir minst lika stor som höjningen under det närmast föregående budgetåret. Vi finner detta förfaringssätt otillfredsställande och inte ägnat att öka effektiviteten i SIDA:s planering. En årlig anslagsökning på 25 procent framstår som erforderlig om den offentliga hjälpen budgetåret 1974/75 skall uppgå till ett belopp som motsvarar 1 procent av bruttonationalprodukten. Biståndsmyndighetens planering bör således baseras på en 25-procentig anslagstillväxt.

Den svenska utvecklingshjälpen kommer att genomgå en snabb expansion under åren fram till 1974/75. I vilken takt skall det svenska biståndet fortsätta att växa efter denna tidpunkt och än viktigare — vilka riktlinjer bör det svenska biståndsarbetet följa? Det är tid att redan nu börja penetrera problemen och försöka systematisera de erfarenheter det fortlöpande arbetet ger oss. Vi föreslår att en parlamentarisk utredning tillsätts med uppgift att utarbeta långsiktiga riktlinjer för det svenska utvecklingsbiståndet. Härvid är det av vikt att söka samordna de nordiska ländernas ansträngningar på u-hjälpens område.

Koncentration på de grundläggande problemen

För att motverka en splittring av de internationellt sett blygsamma svenska resurserna har man valt att koncentrera det svenska bilaterala biståndet till några s. k. huvudmottagarländer: Tunisien, Tanzania, Kenya, Etiopien, Pakistan och Indien. Sudan, som tidigare räknats till denna grupp, inkluderas inte i årets proposition. Ett skoningslöst krig mellan olika folkstammar i södra Sudan har gjort den svenska hjälpen alltmera problematisk. Förhållandena i Sudan har från vårt partis sida vid flera tillfällen påtalats i riksdagen.

En koncentration av våra insatser är naturligtvis riktig men det är enligt moderata samlingspartiets mening önskvärt att man i takt med ökningen av u-landsbiståndet ökar antalet huvudmottagarländer. Vid val av mottagarland bör även beaktas att de resurser som ställs till förfogande inte används på sådant sätt att landets möjligheter att exempelvis bedriva krigisk verksamhet eller rasförtryck ökar.

En ökad satsning från svensk sida på särskilda ämnesområden, där Sverige har speciellt goda förutsättningar att göra en insats, skulle i likhet med vad som sker på familjeplaneringens område, erbjuda en konstruktiv väg. Alla de u-länder, som behöver hjälp på dessa särskilda områden, skulle kunna bistås av Sverige. Den svenska u-hjälpen bör således vara både ämnes- och länderkoncentrerad.

Familjeplanering, livsmedelsförsörjning och utbildning bör på grund av sin primära betydelse för u-ländernas utveckling också fortsättningsvis prioriteras. Forskningen kring u-landsproblemen bör beredas större utrymme inom det svenska biståndet.

Familjeplaneringen

Familjeplaneringen utgör ett område, där svenska insatser har varit vägledande och bidragit till en gradvis förändrad inställning i dessa frågor. Detta har varit en förutsättning för ökande verksamhet också från andra länders sida. I växande utsträckning har också utvecklingsländerna hos oss sökt bistånd i sin strävan att få befolkningsutvecklingen under kontroll.

En ökad inriktning av vår utvecklingshjälp till detta område är naturlig. Det är vidare angeläget att man genom systematisk analys av verksamheten samt specialiserad forskning når en fördjupad kunskap om hur resurserna bäst skall användas. Befolkningsproblemens komplicerade natur, sociologiskt, pedagogiskt, religiöst och kulturgeografiskt lika väl som praktiskt-medicinskt, utgör goda skäl för den i olika sammanhang framförda tanken på ett särskilt familjeplaneringsinstitut. Institutet skulle bl. a. fungera som rådgivare till SIDA och svara för de problem av forsknings- och utvecklingskaraktär, som aktualiseras i samband med en ökad svensk insats i befolkningsfrågorna.

Utan tvivel har avsaknaden av en sådan basorganisation varit till förfång för de svenska familjeplaneringsprojekten. Vid sidan av forskning skall en huvuduppgift för institutet vara utbildningen av svensk och utländsk personal i befolkningsfrågor. Den forsknings- och utbildningsgrupp för hithörande frågor som SIDA planerar är ett steg i rätt riktning. Behovet av en basorganisation motiverar dock inrättandet av ett särskilt familjeplaneringsinstitut.

Utbildningen i u-länderna

Ett av de områden som den svenska hjälpverksamheten i fortsättningen bör ägna än större uppmärksamhet är utbildningen. Att ge alla invånare en primärskoleutbildning är ett väsentligt mål i alla u-länder. Ett uppfyllande av denna målsättning är angelägen från såväl humanitära som politiska och ekonomiska synpunkter. En grundläggande skolutbildning är sannolikt den enda hävstång som förmår att bryta upp miljöns förlamande inverkan och öka mottagligheten för andra utvecklingsfrämjande åtgärder.

Med en höjd utbildningsnivå skulle även möjligheterna att få till stånd en kontrollerad befolkningstillväxt öka. Det förhållandet att halva befolkningen i många u-länder är under 15 år medför att det på grund av brist på lärare och ekonomiska resurser är praktiskt taget omöjligt att på kort sikt avskaffa analfabetismen. Problemet är ibland snarare att försöka förhindra att andelen läskunniga minskar.

Att enbart bygga ut primärskoleundervisningen för barn i normal skolålder vore emellertid knappast rationellt. Genom vuxenutbildning kan man få en snabbare utveckling än om man först måste vänta tills den nu unga generationen kommit upp

i produktiv ålder. Samtidigt är en ökad vuxenutbildning av betydelse för att hindra att en alltför stor klyfta mellan generationerna uppstår på grund av skillnaderna i utbildningsnivå.

En balanserad utveckling politiskt, ekonomiskt och socialt torde icke kunna ske med huvudsakligt utnyttjande av utländska experter som tjänstgör i ett u-land i 2—3 år utan måste i större utsträckning ledas av välutbildade personer från det egna landet. Det är således nödvändigt att även bygga ut den högre utbildningen d. v. s. sekundärskolor, yrkesskolor, högskolor och specialutbildningsinstitutioner.

Självfallet är det inte möjligt att samtidigt bygga ut alla delar av utbildningssystemet såsom vore önskvärt. En sträng prioritering måste ske. Det politiska trycket resulterar i de flesta u-länder snarast i en överbetoning av primärskoleundervisningen, medan mer ekonomiskt grundade utvecklingsaspekter som regel torde tala för att man först behöver utveckla utbildningssystemet på mellan- och högstadium. Exempelvis kan en utbyggnad av primärskolorna innan kvalificerade lärare och undervisningsmateriel står till förfogande innebära risker för betydande felinvesteringar. Utbildningshjälpen bör i första hand sättas in på högre nivåer där bristerna tycks vara störst och där hjälpen får största möjliga kumulativa effekt.

Läroutbildningen ger utmärkta möjligheter att på ett fåtal år indirekt nå ett stort antal människor i landet i fråga. Utbildningen av arbetsledare, jordbruks-tjänstemän och andra specialister på mellanplanet bör även särskilt uppmärksammas.

All längre utbildning bör i princip ske i u-länderna själva, bl. a. för att minska riskerna för "brain-drain", d. v. s. att utbildad arbetskraft inte återvänder till sina respektive hemländer. Det torde således vara bättre att skicka ut lärare och undervisningsmateriel m. m. än att utbilda stipendiater i Sverige. För en del speciella utbildningsområden kan det emellertid vara nödvändigt att förlägga undervisningen till ett i-land. Detta gäller i första hand på forskarnivån. En lämplig form härför är sådana forskarseminarier som redan prövats i Sverige och i andra länder.

Det förefaller alltmör uppenbart att det kommer att vara omöjligt att inom rimlig tid kunna avskaffa analfabetismen bland barn eller vuxna med hjälp av de traditionella utbildningsmetoderna. Hoppet står till utvecklingen av nya metoder för massundervisning via radio och TV. En väsentlig uppgift är således att satsa på forsknings- och utvecklingsarbete på detta område.

Forskning och utbildning kring u-landsproblemen

Den oroande långsamheten, när det gäller att möta u-landsproblemen, ligger enligt vår mening mindre i svårigheten att finansiera ytterligare bistånd än i en viss tveksamhet i internationella sammanhang beträffande utvecklingsbiståndets effektivitet och möjligheter. Framstegen låter vänta på sig. Må vara att denna tvekan delvis är en följd av erfarenheter av misslyckanden och felbedömningar. Vi tror dock att en viktigare orsak är att finna i själva känslan av bristande kunskap, av osäkerhet inför utvecklingsarbetets möjligheter och vägar.

De beslutande myndigheterna i givarländerna lika väl som mottagarländerna måste i snabbt växande utsträckning få tillgång till fakta, till en starkt ökad och fördjupad

kunskap. För de flesta länder gäller att systematiska analyser av hjälpverksamhetens resultat saknas. Antalet forskare, som arbetar med utvecklingsländernas och utvecklingshjälpens problem, är uppenbart otillräckligt. En systematisk tvärvetenskaplig skolning på bred bas krävs för utbildning av nya forskare.

Moderata samlingspartiet anser att vårt land har särskilt goda förutsättningar att på detta område göra en insats. Vår utrikespolitiska alliansfrihet, uppmärksammade insatser av enskilda svenskar i internationellt arbete, vår höga utbildningsstandard och inte minst den svenska ungdomens engagemang i utvecklingsländernas problem bidrar här till. En betydande del av vårt bistånd bör därför inriktas på forskning om de fattiga ländernas utveckling och problem samt om biståndets mål, inriktning, vägar och resultat. Som ett första steg i denna riktning föreslår moderata samlingspartiet att utrymme för sådan forskning och utbildning skall beredas vid något av våra universitet. På sikt bör en särskild institution härför övervägas. Ett första steg i denna riktning skulle kunna vara att inrätta en särskild professur. På detta område bör ett nordiskt samarbete eftersträvas.

I kravet på en fördjupad kunskap om de fattiga ländernas problem ingår vid sidan av forskning även utbildning. Vi föreslår därför att nya moment om u-ländernas ekonomiska och sociala strukturer och kulturmönster införs i den svenska utbildningen, både i den obligatoriska skolan och i den högre undervisningen. Det är även angeläget att de svenska experter som sänds ut till u-länderna ges en god utbildning. Härigenom kan man något minska olägenheten med de korta perioder på två, tre år som u-landstjänsten som regel omfattar. De ungdomar, som av engagemang och intresse vill ägna sig åt biståndsarbete, vet i dag inte vart de skall vända sig för att förvärva kunskap om u-landsproblemen. I samband med att u-landsforskning beredes utrymme vid något av våra universitet bör en särskild "linje" med inriktning på u-länderna inrättas. Denna bör lämpligen få formen av vidareutbildning efter fackutbildning. Den av SIDA organiserade utbildningen alldeles före ett expertuppdrags påbörjande bör ses som en sista finslipning, varvid man direkt tar sikte på det land och den uppgift som experten skall arbeta med.

Den svenska u-hjälpens organisation

Den administrativa splittringen av den svenska biståndsverksamheten skapar problem. Förutom SIDA är utrikesdepartementet, finansdepartementet och handelsdepartementet ansvariga myndigheter. Samordningssvårigheter här hemma och på fältet är ett allvarligt hinder för ett effektivt utnyttjande av de resurser, som ställs till u-hjälpens förfogande.

Eftersom vår biståndsverksamhet i hög grad rör våra relationer till andra länder är det angeläget att u-hjälpen och utrikespolitiken samordnas administrativt. Den kraftiga ökningen av biståndsvolymen som nu planeras kommer att göra u-hjälpen till en än viktigare faktor i Sveriges utrikespolitik. Det ter sig därför naturligt att hela den svenska biståndsverksamheten skall sortera under UD. SIDA:s arbete i mottagarländerna bör så nära som möjligt samordnas med de svenska beskickningarna. I den mån särskild expertis är erforderlig bör den knytas till ambassaderna. Detta

är speciellt viktigt på det inledande planeringsstadiet. Ett bättre och mera förtroendefullt utnyttjande av utrikesförvaltningen för biståndsärenden skulle säkerligen innebära en arbetsbesparing såväl för UD som för det centrala biståndsorganet.

I detta sammanhang bör även övervägas om man inte inom UD:s ram bör skapa ett organ för att biträda näringslivet, missionen, de humanitära organisationerna m. fl. med deras arbete i u-länderna.

Resultatvärdering

De resurser vi satsar på utvecklingsprojekt i u-länderna måste satsas effektivt. En fortlöpande värdemässig uppföljning av vår biståndsverksamhet är ett angeläget led i vår strävan att uppnå resultat som kan tjäna som vägledning för biståndsverksamhetens fortsatta utveckling. Resultatvärderingar bör utgöra en del av varje biståndsprojekt. Den i många avseenden preciserade långtidsplanen för anslagens fördelning som nu antagits av riksdagen ökar väsentligt möjligheterna till uppföljning och värdering av de svenska insatserna. SIDA har nu på ett helt annat sätt kunnat planera sin verksamhet. Därigenom skapas värdefulla möjligheter att effektivisera u-landsbiståndet.

Multilateral och bilateral hjälp

Den internationella biståndsverksamhetens utveckling under senare år har gradvis börjat göra avvägningen mellan de multilaterala och bilaterala hjälpformerna till ett mindre kontroversiellt problem. Mellanformerna har utvecklats. De uppenbara värden, som ligger i att varje land till viss del koncentrerar sin hjälpverksamhet till de områden, där detta har särskilda förutsättningar att göra insatser, talar dock för att en betydande del av den svenska utvecklingshjälpen alltjämt bör ges i bilateral form. Av största vikt är därvid att söka inordna vårt bilaterala stöd i ett internationellt utvecklingsarbete. Biståndsgivning kräver omsorgsfull planering, som bör grundas på en analys av u-ländernas behov och utvecklingsplaner. Biståndsåtgärderna bör utformas i nära samverkan med moderlandet, så att verksamhetens karaktär av ömsesidigt samarbete understryks.

Sverige bör verka för att FN-organen successivt mera övergår till att delegera projekt till olika givarländer. FN svarar därvid för planering och samordning medan respektive lands biståndsmyndigheter genomför projektet. Det bilaterala biståndets större flexibilitet och organisatoriska smidighet utnyttjas därigenom samtidigt som den personella kontinuiteten förbättras.

Bundet eller obundet bistånd

Beklagligt är att en så stor del av den internationella biståndsverksamheten är bunden till givarländernas näringsliv. En stimulerande internationell konkurrens går härigenom förlorad. Sveriges möjlighet att bibehålla sitt obundna system förutsätter att även andra länder successivt övergår till en sådan ordning. Till dess så sker — och Sverige bör verka härför — bör även vårt land kunna binda sina insatser.

Utvecklingsbanker

Finansiella bidrag till regionala eller nationella utvecklingsbanker är en väg att kanalisera biståndet till de fattiga länderna som hitintills har visat sig mycket lovande. Den svenska u-hjälpen bör ta vara på möjligheterna att stödja utvecklingsbankerna.

Utvecklingskrediter

Förräntningar och amorteringar av internationella krediter kan inte ske på annat sätt än genom export. Eftersom exportutvecklingen för u-länderna fortgår mycket långsamt, är det ofta nödvändigt att räkna med långa återbetalningsperioder. Det bör observeras att det ena landet efter det andra släpper kravet på ränta för biståndslån. Sverige bör ha som målsättning att lämna krediter på så förmånliga villkor som möjligt. Den kraftiga satsningen på IDA (International Development Association) från svensk sida är ett steg i rätt riktning. IDA, ett dotterorgan till Världsbanken, lämnar krediter för finansiering av högprioriterade utvecklingsprojekt på synnerligen förmånliga villkor. Lånen löper på 50 år, varav den första tioårsperioden är amorteringsfri. Ingen ränta utgår utan endast 3/4 % administrationsavgift. Det skall i detta sammanhang ytterligare understrykas att u-länderna själva anser att utländska kommersiella investeringar är en särskilt välkommen form av kapitalimport bl. a. därför att dessa inte ökar skuldbördan. Särskilt värdefullt är det naturligtvis om behandlingen av utländskt kapital i mottagarländerna blir sådan att vinstmedel mera allmänt reinvesteras i mottagarlandet.

U-länderna och handelspolitiken

Handelspolitiken gentemot u-länderna har under senare år kommit att tilldraga sig ökad uppmärksamhet. Bakgrunden härtill är dels de kraftiga prisfluktuationerna på u-ländernas exportråvaror, dels farhågorna för att u-ländernas andel av världshandeln minskar. Den handelspolitiska utvecklingen i världen är därför av största betydelse för u-ländernas utvecklingsansträngningar. I och med FN:s första konferens för handel och utveckling i Genève 1964 — UNCTAD I — har u-länderna också fått ett forum för sina synpunkter på de internationella handelsproblemen. Tillkomsten av UNCTAD har även inneburit att existerande handelsorganisationer, såsom GATT, kommit att ägna ökad uppmärksamhet åt u-ländernas speciella problem.

Sveriges insats på detta område kan dels ligga i egna handelspolitiska åtgärder, dels i det stöd vi kan ge u-länderna i deras arbete att uppnå för dem förmånligare villkor. På UNCTAD II i New Delhi strävade Sverige målmedvetet efter att konferensen skulle nå konkreta resultat till u-ländernas förmån. De uppgörelser man nådde fram till på detta möte är i korthet följande. Intensifierade ansträngningar skall göras för att få till stånd prisstabiliserande råvaruavtal gällande en rad av u-ländernas viktiga exportprodukter. Enighet nåddes i princip om utarbetande av ett generellt preferenssystem till förmån för u-ländernas export av hel- och halvfabrikat. Minst 1 % av bruttonationalprodukten skall vara riktlinje för storleken

av i-ländernas totala resursöverföring (=offentlig hjälp+privata investeringar). Industriländerna har även förbundet sig att försöka ge hjälp på gynnsammare villkor än hittills. Fortsatta studier skall ägnas förslaget om tilläggsfinansiering vid oförutsedda bortfall i u-ländernas exportinkomster.

Formuleringarna i det beslut som man med stor möda kommit fram till är vaga, och många av länderna har reserverat sig på olika punkter. Först genom det fortsatta arbetet inom UNCTAD:s permanenta organisation och det mått av god vilja medlemsländerna då visar kan avgöra om mötet i New Delhi inneburit ett framsteg för utvecklingsländerna och världen i dess helhet. Sverige bör nu arbeta för att de fortsatta förhandlingarna bär frukt. Industriländerna måste vara beredda att vidtaga åtgärder som stimulerar u-ländernas utrikeshandel. I avvaktan på internationella överenskommelser bör Sverige i vårt eget handelspolitiska agerande så långt som möjligt stödja u-ländernas export. Vi kan emellertid inte bortse ifrån de stora industriländernas handlande i detta hänseende. Det är därför angeläget att dessa länder deltar i avvecklingen av såväl tullar som kvantitativa importrestriktioner. Eljest skulle belastningen bli orimligt hård för länder som Sverige vilka gått långt i liberaliserande riktning.

Samarbete stat—näringsliv

Näringslivets insatser för u-ländernas utveckling har livligt diskuterats under senare år. U-länderna själva har i olika internationella sammanhang uttryckt sitt intresse för företagsinvesteringar. Det är beklagligt att bristande insikt och förmåga till nyansering hittills har lagt hinder i vägen för utvecklingen av ett fruktbärande samarbete mellan det svenska näringslivet och de svenska biståndsgivande myndigheterna. Vi anser att betydande fördelar för u-länderna skulle kunna uppnås om ett ökat samarbete etablerades. Det gäller inte bara gemensamma projekt utan i lika hög grad det informationsflöde om arbetet i u-länderna, som borde kunna bli till nytta för alla parter i det svenska biståndsarbetet. SIDA bör verksamt kunna bidra till att pröva förutsättningarna för intensifierad industriell verksamhet i utvecklingsländerna samt ta initiativet till särskilda projektgrupper för skilda utvecklingsländer. Gemensamma s. k. paketprojekt, där SIDA står för vissa delar av projektet och ett företag eller en grupp av företag för andra delar, skulle kunna bli värdefulla inslag i den svenska u-hjälpen. Det statliga biståndet skulle kunna svara bl. a. för sådana infrastrukturella investeringar som kan bli nödvändiga för att en utvecklingssynpunkt angelägen privat investering skall kunna genomföras. Staten kan också medverka genom finansiering av sådana följdinvesteringar i samband med en företagsetablering som inte är nödvändiga för lönsamheten men från andra synpunkter önskvärda för u-landet. En industrianläggning kan exempelvis kompletteras med en yrkesskola, ett jordbruksprojekt med slakterier och mejerier etc. Ett samarbete på planeringsstadiet mellan staten och enskilda konsultföretag bör därvid också kunna utvecklas. Näringslivets organisationer har hemställt om en överläggning med statsmakterna i syfte att söka etablera klarare riktlinjer för samarbetet

mellan de biståndsgivande myndigheterna och näringslivet. Vi anser att det vore värdefullt om en sådan överläggning kunde komma till stånd.

Investeringsgarantier

Ingenting kan mer verksamt bidra till ett ökat kapitalflöde till u-länderna än om ett gynnsamt investeringsklimat utvecklas i dessa länder. Därmed menas i första hand att utländska investeringar skyddas mot diskriminerande behandling. Som ett komplement och en ytterligare stimulans kan dock i-länderna erbjuda de investeringsvilliga företagen en försäkring mot de så kallade politiska riskerna. Inom Världsbankens ram pågår ett arbete för att få till stånd ett multilateralt garantisystem. I avvaktan på detta har flera industriländer infört nationella garantisystem. Den svenska riksdagen har nu också beslutat att ett sådant system med statliga garantier för investeringar i u-länder skall inrättas. Tyvärr avsåg det införda systemet endast investeringar i de sju länder, som är huvudmottagare för den svenska bilaterala biståndsgivningen, nämligen Tanzania, Tunisien, Kenya, Etiopien, Sudan, Pakistan och Indien. Det finns enligt vår mening inget vägande skäl för att garantisystemet endast skall gälla investeringar i dessa länder. Alla u-länder bör i princip givas detta stöd.

Regeringen har betonat att en i statlig regi ordnad försäkring mot de politiska riskerna endast skall kunna givas sedan en svensk myndighet ingående prövat investeringens utvecklingseffekt och det investerande svenska företags planer i olika avseenden. Även om viss svensk prövning kan vara befogad, så måste det grundläggande för bedömningen vara u-landets egen försäkran att investeringen är önskvärd och passar in i landets utvecklingsplan.

Reformerad beskattning

Även på beskattningens område kan betydelsefulla åtgärder vidtas för att främja investeringar i u-länderna. Arbetet med att införa dubbelbeskattningsavtal med dessa länder bör fullföljas. Dessutom bör åtgärder vidtas så att dubbelbeskattning helt undviks vid transferering av vinster från u-länderna. Förmånen av skattefrihet i ett u-land bör icke till någon del upphävas genom att beskattning i stället sker i Sverige. En förenkling och förbättring av de delvis svåröverskådliga skattereglerna för företag som investerar i u-länderna är också ett önskemål.

Den personliga insatsen

Den svenska ungdomens engagemang i u-landsfrågorna gör en utbyggnad av fredskåren naturlig. Erfarenheterna av fredskårens arbete är i stort sett positiva. Fredskåren bör byggas ut i en snabbare takt än vad som hittills skett.

Den planerade utsträckningen av förvaltningsbiståndet till att gälla fler länder är välkommen. Bristen på inhemsk arbetskraft med högre utbildning och förvalt-

ningserfarenhet utgör ett svårt hinder för en effektiv administration i u-länderna. Svenska experter kan verksamt bidra till att öka mottagarlandets förmåga att effektivt genomföra sina utvecklingsplaner.

Det är angeläget att man från arbetsgivarsidan, i första hand stat och kommun, underlättar för de svenskar som önskar aktivt arbeta i utvecklingsländerna att göra detta. Tjänstledighet bör beviljas där detta erfordras, och meritvärderingen av sådant arbete bör vara generös. Information bör spridas om de åtgärder som nyligen vidtagits på detta område.

Information

Om vårt bistånd till de fattiga länderna snabbt skall kunna vidgas under de kommande åren måste en bred opinion för ökad u-hjälp skapas. De biståndsgivande myndigheterna, politikerna och alla andra engagerade har här en viktig upplysningsuppgift. Vi emotser med intresse den långtidsplan för informationsverksamheten, som SIDA har utlovat mot bakgrund av det kraftigt höjda anslaget för att bedriva information. Utgångspunkt för SIDA:s informationsverksamhet bör vara de riktlinjer för den svenska u-landshjälpen, som fastställts av riksdagen. Kriterium för den statliga bidragsgivningen till de enskilda organisationerna bör också vara att dessa organisationers verksamhet överensstämmer med de grundsatser, som antagits av riksdagen.

Åberopande det anförda hemställas,

- att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa,
 1. att i motionen intagen plan för uppnående av 1-procentmålet för det svenska u-landsbiståndet budgetåret 1974/75 antages som riktlinje för det svenska u-landsbiståndets fortsatta utveckling samt att biståndsmyndighetens planering inrättas härefter,
 2. att en parlamentarisk utredning tillsättes med uppdrag att utarbeta riktlinjer för den långsiktiga utvecklingen av det svenska utvecklingsbiståndet på basis av hittills vunna erfarenheter och i samarbete med missionen och andra frivilliga humanitära organisationer,
 3. att ett familjeplaneringsinstitut inrättas i enlighet med de riktlinjer som anges i denna motion,
 4. att utrymme för forskning om de fattiga ländernas utveckling och problem, om biståndets inriktning och resultat beredes vid något av våra universitet och att frågan om vidgad akademisk forskning och utbildning utredes,
 5. att i enlighet med vad som framföres i denna motion riktlinjer utarbetas för samarbetet mellan näringslivet och de biståndsgivande myndigheterna,

6. att de principer och förslag beträffande u-landsbiståndet som i övrigt framföres i denna motion måtte beaktas vid utformningen av den fortsatta svenska biståndsinsatsen.

Stockholm den 27 januari 1969

Yngve Holmberg (m)

Gösta Bohman (m)

Leif Cassel (m)

Rolf Eliasson (m)

Carl Eric Hedin (m)

Astrid Kristensson (m)

i Moholm

Tage Magnusson (m)

Karin Wetterström (m)

i Borås
